

رابطه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی در گرایش به احساس امنیت

(مورد مطالعه شهرستان شاهین دژ)

سیدامیر حسینی^۱، یاسر باقری^۲، هوشمند باقری قره بلاغ^۳

چکیده

زمینه و هدف: در جوامع امروزی؛ بشر همواره به دنبال تأمین امنیت به عنوان نمونه‌ای از نیازهای اساسی خود است. مفهوم امنیت؛ مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی بوده و همچنین برقراری امنیت اجتماعی در جامعه یکی از اولویت‌های اصلی محسوب می‌شود. عوامل متعددی در ایجاد احساس امنیت اجتماعی دخالت دارند که فقدان حضور آنها، برقراری احساس امنیت اجتماعی را کند یا مانع از تحقق آن می‌شود که یکی از این عوامل سرمایه اجتماعی است. هدف تبیین رابطه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی در گرایش به احساس امنیت است.

روش‌شناسی: مطالعه حاضر، درصدد بررسی رابطه بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی در گرایش به احساس امنیت اجتماعی است. این مطالعه از لحاظ هدف، کاربردی و از نوع توصیفی و با روش پیمایشی انجام شده‌است. جامعه آماری پژوهش شامل همه افراد بالای بیست سال در سطح شهر شاهین دژ است که با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۱۸۷ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. به منظور گردآوری داده‌های میدانی از پرسش‌نامه و برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از الگوی‌سازی معادلات ساختاری بر اساس نرم‌افزار spss و Smart-Pls استفاده شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان رابطه مثبت و معناداری یافت شد؛ زیرا هرچه میزان سرمایه اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان اندازه احساس امنیت اجتماعی بیشتر خواهد بود و ضرایب مسیر که بیان‌گر شدت رابطه است؛ نمایان‌گر تأثیر ۰/۳۲۴ درصدی هوش هیجانی بر سرمایه اجتماعی است و سرمایه اجتماعی نیز با ۰/۲۸۹ درصد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است.

کلیدواژه‌ها: احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، هوش هیجانی.

۱. نویسنده مسئول: کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان seyeydamir@mihanmail.ir

۲. کارشناس حقوق قضایی

۳. دانشجوی دکترای مدیریت بازاریابی دانشگاه سمنان

مقدمه

هوش؛ یکی از خصوصیات مهم فردی است که در برگرنده تفاوت‌های فردی بین افراد بوده و به‌عنوان یکی از عوامل موفقیت فرد در زندگی محسوب می‌شود (اربابی‌سارجو^۱ و همکاران: ۲۰۱۳: ۵۱-۴۵). پژوهش‌ها نشان داده است که برای عملکرد برتر در هر زمینه، اهمیت هوش هیجانی دو برابر اهمیت توانایی‌های شناختی است و مدیرانی در رقابت موفق خواهند بود که بتوانند به‌طور اثربخش با منابع انسانی خود ارتباط برقرار کنند، بلکه در این زمینه هوش هیجانی به‌عنوان یک مؤلفه می‌تواند در روابط مدیران با اعضای سازمانی یا جوامعی نقش مهمی ایفا کند (طباطبایی‌نسب و باقری قره‌بلاغ، ۱۳۹۵: ۱۱۶ - ۹۵) منشأ اصطلاح سرمایه اجتماعی برای نخستین بار در جامعه‌شناسی برای تأکید بر اهمیت شبکه‌های بین‌شخصی قوی از روابط در حال توسعه اعتماد و همکاری مورد نیاز برای ساخت جوامع مورد استفاده قرار گرفت (دای^۲ و همکاران، ۲۰۱۵: ۵۵-۴۲). امنیت به‌عنوان یکی از نیازهای فطری بشر، با جوهره هستی انسان، پیوندی ناگسستنی دارد. احساس امنیت و بهره‌وری از آرامش، ضروری‌ترین بستر خلاقیت‌ها، شکوفایی استعدادها، تعالی وجود و توسعه و تحول پایدار در عرصه‌های مختلف حیات فردی و اجتماعی است (امینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۲-۲۷). امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایدار فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن؛ پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد. احساس امنیت، فرایند روانی- اجتماعی است که فقط بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه بیشتر افراد جامعه بر

اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۹-۸۹). گرت^۱ (۲۰۰۵) در مقابل مفهوم امنیت، احساس امنیت را واکنش عاطفی به جرائم خشونت‌بار اجتماعی و آسیب‌های فیزیکی در نظر می‌گیرد (گرت، ۲۰۰۵). در زمینه امنیت و ضرورت آن برای زندگی، همین بس که دانشمندان آن را به مثابه یکی از نیازهای اساسی انسان در نظر می‌گیرند. تا هنگامی که فردی معتقد باشد که در جامعه‌اش امنیت وجود ندارد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد؛ ولو اینکه به‌واقع هیچ امری امنیت وی را تهدید نکند. تا زمانی که شهروندی در شهر خود و از قدم زدن در کوچه‌ها و خیابان‌های آن، احساس آرامش نکند، احساس امنیت نیز نخواهد داشت و دائم نگران بوده و تشویش و اضطراب وجود وی را فرا می‌گیرد؛ بنابراین نبود احساس امنیت نیز می‌تواند همان آثار فقدان امنیت را داشته باشد (انتظاری و همکاران، ۱۳۹۴).

به موازات گسترش اجتماعات و پیچیده‌تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی، موجود بشری وارد روابط گوناگونی شد که عرصه‌های زندگی را با عناوین اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... از هم متمایز کردند و امنیت او را تحت تأثیر قرار دادند. بشر که برای تأمین امنیت و فرار از ناامنی، جامعه را تشکیل داده بود، دریافت که این بار امنیت او نه تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسان‌ها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی نیز تهدید می‌شود؛ بدین ترتیب، دغدغه همیشگی او برای تأمین امنیت در مقوله‌ای جدید، با عنوان احساس امنیت اجتماعی ظهور می‌کند (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲).

در این میان نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و به تبع در کنار آن از جهت زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فرد در زندگی اجتماعی، از راه تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (بحری‌پور و

همکاران، ۱۳۹۲). سرمایه اجتماعی کمیتی است که به لحاظ آن امکان بازسازی و گشت اجتماعی در عرصه اجتماعی به وجود آمده و بحث مشارکت را در زمینه‌های مختلف تقویت می‌نماید. در رابطه با ابعاد سرمایه اجتماعی می‌توان گفت که مهم‌ترین مسئله نظم اجتماعی، چیزی جز اعتماد و همبستگی اجتماعی نیست؛ زیرا بدون انسجام و اعتماد نمی‌توان به دوام و پایداری نظم و امنیت جامعه خوش‌بین بود (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲)؛ بنابراین یکی از مؤلفه‌های اصلی که امنیت را ارتقا می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد سرمایه اجتماعی است؛ به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی که زمینه‌ساز تعاون و همکاری، اعتماد و مشارکت فعال در زندگی اجتماعی است و در بستری از روابط متقابل اجتماعی شکل می‌گیرد، می‌تواند نوعی احساس آرامش و امنیت و همچنین شبکه اجتماعی حمایتی به ارمغان بیاورد (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲). پژوهش‌ها نشان داده که امنیت اجتماعی و احساس ناشی از آن در وضعیت چندان مطلوبی قرار ندارد. نظرسنجی‌هایی که از سوی ناجا در خصوص سنجش میزان امنیت اجتماعی مراکز استان‌های کشور صورت گرفته؛ نمایان‌گر محاسبه میانگین احساس ناامنی برابر با ۷۹/۱۵ است (ناجا، ۱۳۸۳).

ضرورت مطالعه و پژوهش در خصوص رابطه هوش هیجانی؛ سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی از آنجا ناشی می‌شود که تهدیدهای داخلی بالفعل و بالقوه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته اغلب امنیت اجتماعی این جوامع را به خطر می‌اندازد. در رابطه با این موضوع؛ شناسایی عوامل و عناصر هوش هیجانی؛ تأمین اجتماعی و احساس ایمنی از شروط ضروری برای برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود. هدف پژوهش حاضر؛ بررسی رابطه بین هوش هیجانی، سرمایه اجتماعی و ابعاد اصلی آن در ارتباط با احساس امنیت اجتماعی شهروندان در جامعه است. همچنین، وجود سرمایه اجتماعی در هر گروه یا جامعه، به معنای میزان اعتماد افراد به یکدیگر است و همچنین سبب تسهیل واپایش‌های اجتماعی می‌شود. در این راستا، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال‌هاست اگر افراد یک جامعه به دنبال

افزایش احساس امنیت اجتماعی خود هستند، باید در راستای تقویت هوش هیجانی، میزان اعتماد خود، گام بردارند و بسترهای لازم را برای تقویت سرمایه اجتماعی فراهم سازند؛ زیرا بهبود و تقویت سرمایه اجتماعی در جامعه باعث ایجاد و استحکام پیوندهای مرئی و نامرئی اجتماعی می‌شود و همچنین، باعث فزونی حس اعتماد و مشارکت افراد جامعه می‌شود.

مبانی نظری: هوش هیجانی^۱؛ ریشه در مفهوم هوش اجتماعی دارد که برای نخستین بار توسط ترندیک^۲ در سال ۱۹۲۰ مطرح گردید. به‌زعم وی، هوش اجتماعی بیان‌گر توانایی درک و مدیریت افراد در روابط انسانی است. هوش هیجانی مهارتی است که دارنده آن می‌تواند از راه خودآگاهی، روحیه خود را واپایش کرده، با خود مدیریت آن را بهبود بخشد، از راه همدلی، تأثیر آنها را درک کند و از راه مدیریت روابط به گونه‌ای رفتار کند که روحیه خود و دیگران را افزایش دهد. وسینگر^۳ (۲۰۰۰) هوش هیجانی را هوش به‌کارگیری عاطفه و احساس در جهت هدایت رفتار، افکار، ارتباط مؤثر با همکاران، سرپرستان، مشتریان و استفاده از زمان در چگونگی انجام‌دادن کار برای ارتقای نتایج می‌داند. وی هوش هیجانی را به‌صورت استفاده هوشمند از هیجان‌ها تعریف می‌کند و بیان می‌دارد که افراد با هوش هیجانی بالا، هیجان‌ها خود را به‌کار می‌گیرند تا با استفاده از آنها رفتار و تفکر خود را در راستای دستیابی به هدف‌های‌شان هدایت کنند (طباطبایی نسب و باقری قره‌بلاغ، ۱۳۹۵). وی برای سنجش هوش هیجانی پنج مؤلفه برای آن در نظر گرفته است که عبارت‌اند از:

خودآگاهی: خودآگاهی به معنای آگاه‌بودن از حالت روانی خود و نیز تفکر ما درباره آن حالت است. همچنین شناختن هیجان‌هایی است که آن را احساس کرده و دلیل آن را می‌دانیم. آگاهی از احساسات و رفتار خود، به اندازه درک دیگران از فرد می‌تواند بر فعالیت‌های وی به نحوی اثر بگذارد که به نفع او عمل کند. خودآگاهی

1. Emotional Intelligence
2. Trendik
3. Veisinger

هسته تمام مهارت‌های مربوط به هوش هیجانی است. خودآگاهی عامل مفیدی برای هوش هیجانی است که باعث موفقیت افراد در کارشان می‌گردد و نبود آن منجر به کاهش اثربخشی فعالیت‌ها می‌شود.

اداره هیجان‌ها: اداره هیجان‌ها یک قابلیت زیربنایی است که در واپایش رفتارهای هیجانی نقش مهمی دارد. اداره هیجان‌ها به معنای چیزی متفاوت از خاموش کردن آنها است. آن بدین معناست که هیجان‌ها درک شوند و در راستای تغییر موقعیت‌ها به نفع فرد استفاده شود.

خودانگیزی: خودانگیزی به معنای توانایی انرژی‌دادن به دیگران و هدایت رفتار آنها باوجود داشتن روحیه ضعیف است. در خود انگیزی از هیجان‌ها به عنوان ابزاری برای رسیدن به هدف‌ها استفاده می‌کنیم.

ارتباطات مناسب: ارتباطات مؤثر به انسان‌ها کمک می‌کند تا منظور خودشان را به درستی انتقال دهند و از هدف و منظور دیگران نیز به خوبی اطلاع پیدا کنند. در این نوع ارتباطات افراد از هیجان‌ها و احساسات خود باخبرند و نسبت به هیجان‌ها و احساسات دیگران نیز حساس بوده و به آنها توجه می‌کند.

جهت‌دهی هیجان‌ها: جهت‌دهی هیجان‌ها در برقراری ارتباطات مؤثر به افراد کمک شایانی می‌نماید. در راستای بهبود این قابلیت، افراد باید از نیازهای خود و دیگران آگاهی لازم را به‌دست بیاورند و اطلاعاتی در رابطه با احساسات، تفکرات و ایده‌های خود به دیگران بدهند. هدف از جهت‌دهی هیجان‌ها برقراری ارتباطات مفید با دیگران است. این بدین معناست که افراد درگیر در ارتباطات به‌طور کامل همگام و هماهنگ هستند و به‌طور کامل ارتباطات برقرار می‌نمایند (ویسینگر، ۲۰۰۰). یکی از عواملی که سبب عمومی‌شدن هوش هیجانی شده این عقیده است که برخلاف ضریب هوش، هوش هیجانی قابلیت توسعه دارد. افراد مسن‌تر امتیاز بیشتری در زمینه هوش هیجانی به‌دست می‌آورند و این نشان می‌دهد که هوش هیجانی در طول تجربیات زندگی

آموخته می‌شود (بارون و پارکر^۱، ۲۰۰۰)؛ بنابراین می‌توان گفت که هوش هیجانی به عنوان یک توانایی فردی ارتباط نزدیکی با خلق سرمایه اجتماعی دارد. هسته مرکزی سرمایه اجتماعی روابط است و هوش هیجانی نیز با اداره روابط خود با دیگران سرو کار دارد (عبدالهی و همکاران، ۱۳۹۱).

سرمایه اجتماعی^۲: سرمایه اجتماعی مفهومی نوین است، همچنین نشان‌دهنده ارتباطات میان افراد و ارزش حاصل از این ارتباطات است (کادیم^۳ و همکاران، ۲۰۱۲). سرمایه اجتماعی به عنوان یک پدیده مدیریتی محسوب می‌شود و در واقع نمی‌توان تصور کرد که سازمانی بدون وجود سرمایه اجتماعی بتواند وظایف خود را انجام دهد (ویلانووا و جوسا^۴، ۲۰۰۳). به‌طور کلی، سرمایه اجتماعی به منابع بالقوه و بالفعل که افراد از دانستن دیگران که بخشی از یک شبکه اجتماعی است به‌دست می‌آورند اشاره دارد (رمضان‌پور^۵ و همکاران، ۲۰۱۴). مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها به خودی خود باعث تولید سرمایه اجتماعی نمی‌گردد، چرا که این ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های منفی باشد. سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از هنجارهای نظام اجتماعی است که سبب افزایش همکاری اعضای آن جامعه و کاهش هزینه‌های تبادل و ارتباطات می‌گردد. همچنین سرمایه اجتماعی عملکرد اقتصادی ملت‌ها، جوامع و سازمان‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و نوعی مهارت محسوب می‌شود (سمیدلاند^۶، ۲۰۰۸).

ایجاد و اثربخشی سرمایه اجتماعی بستگی به عضویت در یک گروه اجتماعی دارد که اعضای آن، مرزهای گروه را از طریق مبادله اشیا و نمادها بنیان نهاده‌اند. فرد با عضویت در گروه، در مالکیت شبکه با دوامی از روابط نهادی شده بین افراد شریک می‌شود که موقعیت افراد وابسته به داشته‌های فرد از سرمایه موجود اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. سرمایه اجتماعی به‌عنوان مجموع منابع بالقوه و بالفعلی است که

1. Bar-on & Parker
2. Social capital
3. Cadima
4. Vilanova & Josa
5. Ramezanpour
6. Smedlund

اعضای گروه را به هم پیوند داده و هر یک از اعضا را برای مراجعه به سرمایه جمعی مشترک آماده می‌کند (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲). امنیت اجتماعی، آرامش و آسودگی خاطری است که جامعه برای اعضای خود ایجاد می‌کند و از وظایف و هدف‌های هر جامعه محسوب می‌شود. در بحث امنیت اجتماعی و اخلاقی باید به وجود شالوده اخلاقی استعاری که منبع تغذیه‌ای برای شهروندان آن جامعه محسوب می‌شود، اشاره کرد تا بتوان به ساماندهی فرهنگی در فضای اجتماعی دست یافت (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

برخی از ابعاد مهم سرمایه اجتماعی عبارت‌اند از:

۱. **مشارکت و هم‌دلی:** مفهوم مشارکت، شرکت فعالانه افراد در حیات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است و همچنین شامل فعالیت‌هایی است که از راه آن اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستا به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در شکل‌دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند. هم‌دلی یعنی به نیازها، احساسات و تقاضای دیگران توجه داشتن، نگران آنها بودن و احترام متقابل به دیگران گذاشتن؛

۲. **شبکه‌ها و هنجار مشترک:** شبکه اجتماعی یکی از شکل‌های ضروری سرمایه اجتماعی در جهان امروز است. همچنین مجموعه‌ای از روابط شکل‌گرفته میان کارآفرینان و سایرین با هدف فراهم‌نمودن منابع برای شروع یک سرمایه‌گذاری جدید هستند (رمضانپور و همکاران، ۲۰۱۴). افراد به‌وسیله شبکه‌های اجتماعی می‌توانند اطلاعات خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند و هدف آنها کمک به بهترشدن و تسهیل روابط و همکاری میان افراد و سازمان‌ها در مورد موضوع‌های مختلف از قبیل مباحث آموزشی و تجارت است (احرویلر و کیانی^۱، ۲۰۱۳)؛

۳. **اعتماد اجتماعی:** اعتماد عبارت است از تمایل به خطرپذیری در درون اجتماع، بر اساس حس اطمینان به دیگران به نحوی که آنها بر اساس انتظار ما پاسخ دهند و قصد آزادهی نداشته باشند. اعتماد از عناصر ضروری، تقویت همکاری و یک عنصر

غیراختیاری ناآگاهانه است که مستلزم پیش‌بینی رفتار یک بازیگر مستقل است (پوتنام^۱، ۲۰۰۰). همچنین، اعتماد جزء اصلی بعد کیفیت سرمایهٔ اجتماعی است؛

۴. **انسجام اجتماعی:** انسجام، عبارت است توافق جمعی میان افراد که حاصل پذیرش ارزش‌ها و بایدها و نبایدهای مشترک آن جامعه است. انسجام اجتماعی بدین معناست که افراد وحدت و یکپارچگی خود را حفظ نموده و در راه رسیدن به هدف‌های مشترک با یکدیگر تلاش می‌کنند. هنگامی که انسجام و همبستگی در محیط کاری وجود داشته باشد، کارکنان با یکدیگر صمیمی‌تر رفتار می‌کنند (سرلک و سلام‌زاده، ۲۰۱۴: ۳)؛

۵. **تعاون و همکاری متقابل:** همکاری متقابل بیان‌گر عملی گروهی است که اعضای یک سازمان با دیگران در جامعه در موارد مشترک به‌منظور کسب سود متقابل انجام می‌دهند. تعاون انگیزه‌ای است که شخص را ترغیب می‌کند تا در فعالیت‌های روزمره‌اش، خود را وقف خدمت به دیگران کند؛

۶. **هویت جمعی:** هویت جمعی، عبارت است از شناخت خود با توجه به ارزش‌های خاص و شناساندن خود بر اساس آن ارزش‌ها به دیگران. هویت زمانی رخ می‌دهد که افراد خودشان را با یک فرد دیگر یا گروه دیگر از افراد ببینند (ناهایت و گوشال^۲، ۱۹۹۸).

به اعتقاد پوتنام سرمایهٔ اجتماعی، در واقع با ایجاد شبکه‌هایی با بهره‌گیری از هنجارها و اعتماد می‌تواند در خدمت هدف‌های سودمند چون رفاه، آسایش فکری، مشارکت مدنی یا رفاه اقتصادی بالا باشد که در این پژوهش همان احساس امنیت است. وجود اعتماد، فضایی را ایجاد می‌کند که افراد بتوانند با آسودگی خاطر و احساس امنیت به فعالیت و کنش‌های مفید اجتماعی بپردازند. از خصیصه‌های مهم سرمایهٔ اجتماعی این است که پیوند ارتباطی میان افراد و خانواده‌ها را تقویت می‌کند و

1. Putnam

2. Nahapiet & Ghoshal

این پیوند موجب ارتقای همکاری و همبستگی میان اعضای جامعه می‌شود و در نتیجه همکاری جمعی، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی و در نهایت قابلیت مدنی را نیز افزایش می‌دهد و این امر می‌تواند برای آنها، در سطح روانی نوعی حمایت و در نتیجه آرامش خاطر و احساس امنیت را به ارمغان آورد (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲).

احساس امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد خود را به‌عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند (بوزان، ۱۹۸۸). احساس امنیت موضوعی است روان‌شناختی، وقتی انسان با شنیدن خبری در زمینه‌های گوناگون و با مشاهده رفتار یا اتفاقی که مستقیم یا غیرمستقیم با تعلقات و منافع مادی و معنوی وی در تضاد بوده و به نوعی خاطر جمعی، اطمینان ایمنی، آسودگی و آرامش قلبی او را تحت تأثیر قرار داده و ذهن او را درگیر کرده روبه‌رو می‌شود، در چنین شرایطی احساس ناامنی به او دست خواهد داد (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲).

احساس امنیت را ذهنیت اجتماعی فرد نسبت به نبود دغدغه قابل توجه در برآوردن نیازها در محلی که وی در آن زندگی می‌کند تعریف می‌کنند. عوامل و عناصر مختلفی بر وجود یا فقدان احساس امنیت در میان اعضای یک جامعه مؤثرند. از آنجایی که حصول امنیت در سطح ذهنی باید در ارتباط افراد با یکدیگر و نهادهای موجود در جامعه صورت پذیرد، می‌توان اذعان داشت که از یک سو اعتماد و اطمینان افراد برای برقراری روابط و تعاملات اجتماعی و از سوی دیگر میزان مشارکتشان در سطوح مختلف، می‌تواند بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار باشد؛ همان‌گونه که واژه اجتماعی چنین معنایی را در خود نمایان می‌سازد. زمانی که فضای اعتماد فراهم باشد، به‌صورت بالقوه همکاری بین گروه‌های اجتماعی را امکان‌پذیر می‌سازد و وجود چنین شرایطی (همکاری و مشارکت گروه‌ها و اعتماد بین آنها) باعث می‌شود که منافع جمعی و همگانی چون امنیت اجتماعی، فراهم شده و هزینه‌های نظارت و واپایش

نهادهای رسمی جامعه، مانند نیروی انتظامی نیز کاهش یابد. با این حال، نوع عملکرد و میزان موفقیت نیروهای پلیس در انجام وظایف و تکالیف محوله نیز بر میزان وجود احساس امنیت مؤثر است (الماسی، ۱۳۹۵).

با توجه به فرضیه توسعه یافته الگوی پژوهش در زمینه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در شکل (۱) ارائه شده است.

پیشینه پژوهش: بروکس و نافوکسو^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان توسعه منابع انسانی، سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی بیان کردند که بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

بخشنده و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی نشان دادند که بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین هر چه هوش هیجانی افراد یک جامعه یا کارکنان یک سازمان افزایش یابد، سرمایه اجتماعی آن نیز افزایش خواهد یافت.

فیضی و عابدینی (۱۳۸۹)، با بررسی رابطه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی به این نتیجه رسیدند که بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج پژوهش طباطبایی نسب و باقری قره‌بلاغ (۱۳۹۵) نشان‌دهنده رابطه مثبت بین متغیر هوش هیجانی با سرمایه اجتماعی است.

نجیبی ربیعی (۱۳۸۳)، در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه در سطح شهر تهران بیان کرد که دو سوم از افراد در حد متوسطی احساس امنیت دارند. نتایج پژوهش نشان داد افرادی که سرمایه اجتماعی بیشتری دارند، بیشتر احساس امنیت می‌کنند. در واقع وجود و گسترش سرمایه اجتماعی در همه سطوح جامعه آثار مثبتی در پی دارد که یکی از آنها افزایش امنیت است.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) در سال ۱۳۸۳ به منظور بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق و بررسی عملکرد

نیروی انتظامی از دیدگاه آنان اقدام به نظرسنجی کرد که جامعه آماری پژوهش همه شهروندان بالای ۱۵ سال حاشیه تهران بوده‌اند. نتایج نظرسنجی نشان داد که سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و درآمد افراد بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است. در پژوهشی که در زمینه رابطه امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی (مطالعه مورد شهر اردبیل) انجام گرفته است، تأثیر مؤلفه‌های مختلف سرمایه اجتماعی نظیر اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و روابط اجتماعی بر اساس امنیت اجتماعی مورد واکاوی قرار گرفته است و نتایج حاصل از پژوهش بدین شرح است که هرچه میزان سرمایه اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان اندازه احساس امنیت اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود (نادری و جاهد، ۱۳۸۹).

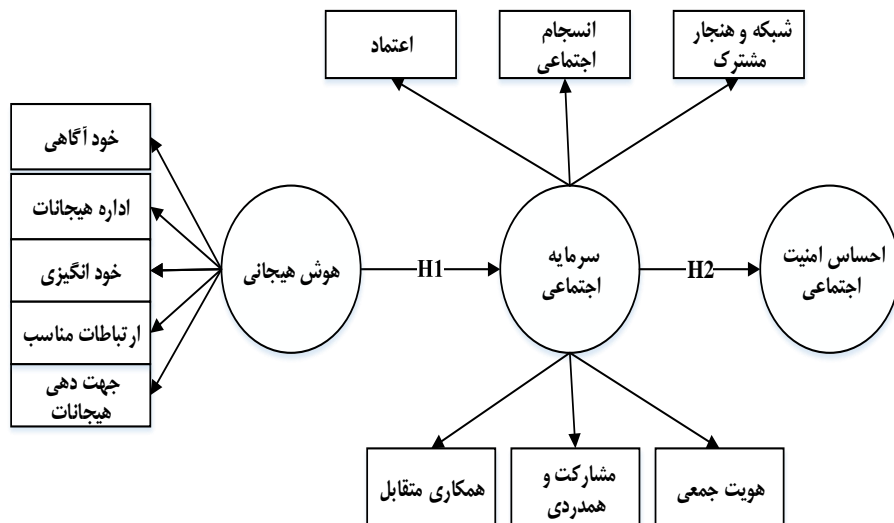
بحری‌پور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود با عنوان بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهرستان کاشان نشان دادند که سرمایه اجتماعی شهروندان بر احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیرگذار است. همچنین ابعاد اندازه‌گیری شده از سرمایه اجتماعی یعنی اعتماد، شبکه مشارکت اجتماعی و آگاهی با احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری دارد.

نتایج پژوهش رستگار و همکاران (۱۳۹۴) نشان داده‌اند که بین احساس امنیت اجتماعی زنان و سلامت اجتماعی آنان و ابعاد آن؛ رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. نتایج پژوهش الماسی (۱۳۹۵) با بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر ایلام نشان داد که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین طبق مباحث و بررسی‌های بالا می‌توان فرضیه‌های زیر را مطرح ساخت:

الگوی مفهومی پژوهش

پژوهش میدانی و پیمایشی نیازمند نقشه ذهنی و الگوی مفهومی است که در قالب ابزار تحلیلی مناسب، متغیرها و روابط بین آنها ترسیم شده‌باشند؛ بنابراین با استفاده از

مبانی نظری پژوهش و مطالعه اسنادی برگرفته از دیدگاه وسینگر^۱ (۲۰۰۰) و کادیم^۲ و همکاران، (۲۰۱۲) و دیگران الگوی مفهومی زیر پیشنهاد می گردد:

منبع: وسینگر (۲۰۰۰)، کادیم و همکاران (۲۰۱۲)

روش تحقیق

این مطالعه از لحاظ نوع تحقیق، کاربردی و از نظر و از نظر شیوه اجرا روش تحقیق همبستگی است. جامعه آماری شامل همه شهروندان زن و مرد بالای بیست سال ساکن شهر شاهین دژ است. مقیاس‌های پژوهش برای سنجش متغیرها، ابتدا از مبانی نظری استخراج شد. سپس بر اساس نظر خبرگان، روایی صوری و محتوایی مقیاس‌ها بررسی و تأیید شد. مطالعه پایایی برای صحت از روایی صوری بر روی تعدادی از نمونه انجام گرفت. برای سنجش هوش هیجانی از دو پرسش‌نامه استاندارد هوش هیجانی وسینگر (۲۰۰۰)؛ احساس امنیت اجتماعی از پرسش‌نامه بحری پور و همکاران (۱۳۹۲) و برای سنجش سرمایه اجتماعی از پرسش‌نامه (شیری و همکاران، ۱۳۹۱؛ لینا و پیل، ۲۰۰۶) استفاده شده است. همچنین برای اطمینان از پایایی مقیاس‌های سنجش مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شد که در جدول (۱) ارائه شده است. به منظور بررسی پایایی و روایی

1. Veisinger
2. Cadima

الگوی اندازه‌گیری، از نرم‌افزارهای SPSS و Smart-Pls استفاده شد. همان‌طور که مشاهده می‌شود ضریب آلفای کرونباخ برای تمام مقیاس‌های پژوهش در سطح مطلوب است که نشان از اعتبار سنجه‌های پژوهش دارد. برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز از فرمول کوکران برای جوامع نامحدود $N = \frac{Z^2 \times S^2}{e^2}$ استفاده شد که در پژوهش حاضر این حجم ۱۸۷ نفر به دست آمد که برای محاسبه صحیح‌تر به ۲۰۰ نفر ارتقا یافت و با اطمینان کامل ۱۹۳ پرسش‌نامه جمع‌آوری شد، همچنین پاسخ‌گویان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در دسترس انتخاب شدند.

جدول ۱: نتایج پایایی پژوهش

متغیر	ابعاد	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
هوش هیجانی	خودآگاهی	۴	۰/۷۸
	اداره هیجان‌ها	۴	۰/۸۹
	خود انگیزی	۲	۰/۸۱
	ارتباطات مناسب	۳	۰/۸۴
	جهت‌دهی هیجان‌ها	۳	۰/۷۲
سرمایه اجتماعی	اعتماد	۲	۰/۸۴
	شبکه‌ها و هنجارهای مشترک	۳	۰/۸۸
	تعاون و همکاری متقابل	۳	۰/۸۰
	انسجام و همبستگی جمعی	۲	۰/۸۱
	مشارکت و همدلی	۳	۰/۷۹
احساس امنیت اجتماعی	هویت جمعی	۲	۰/۸۳
	آگاهی	۱۰	۰/۸۶
	مشارکت		
	اعتماد		
عمل متقابل			

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش از روش الگوسازی معادلات ساختاری انجام گرفته است. ابتدا نرمال بودن متغیرها با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S)، بررسی شد؛ که با توجه به اینکه بعضی متغیرها غیرنرمال بودند؛ بنابراین از روش PLS برای الگوسازی معادلات ساختاری استفاده شد.

الف) یافته‌های توصیفی: در جدول شماره دو، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد بررسی ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، ۴۰/۹ درصد پاسخ‌گویان زن و ۴۶/۱ درصد پاسخ‌گویان مجرد بودند. تحصیلات کارشناسی با حدود ۵۰/۳ درصد بیشتر فراوانی را در میان پاسخ‌گویان داشته است.

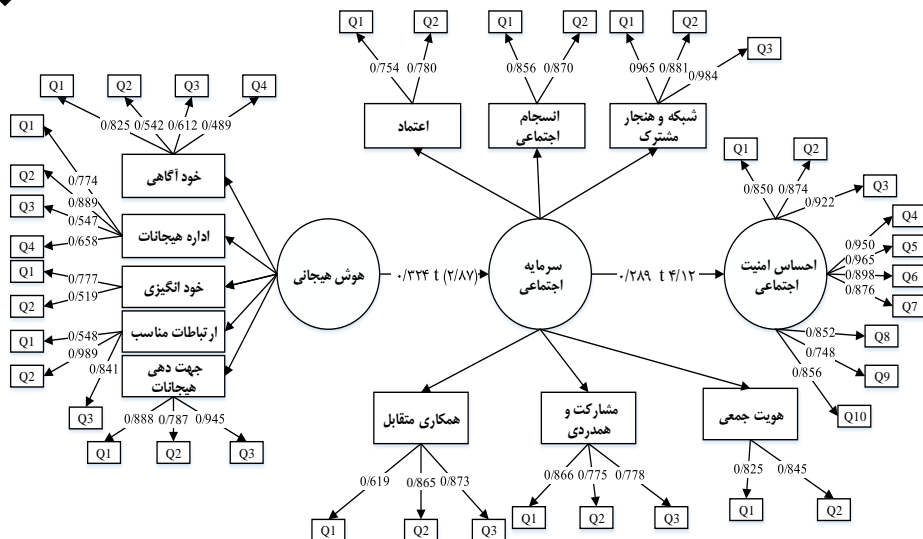
جدول ۲: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد بررسی

درصد فراوانی	فراوانی	ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	
۴۰/۹	۷۹	زن	جنسیت
۵۹/۱	۱۱۴	مرد	
۴۶/۱	۸۹	مجرد	وضعیت تأهل
۵۳/۹	۱۰۴	متاهل	
۱۸/۱	۳۵	دیپلم	تحصیلات
۲۷/۵	۵۳	کاردانی	
۵۰/۳	۹۷	کارشناسی	
۴/۱	۸	کارشناسی ارشد و بالاتر	
۴۹/۷	۹۶	۲۰ - ۲۹	سن
۳۴/۷	۶۷	۲۹ - ۳۹	
۱۰/۴	۲۰	۳۹ - ۴۹	
۵/۲	۱۰	۵۰ به بالاتر	

ب) یافته‌های تحلیلی: برای ارزیابی شاخص‌های سنجش و اعتبار الگوی از شاخص‌های میانگین استخراج شده، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ استفاده می‌شود. همان‌طور که مشاهده می‌شود تمام مقادیر از حد مطلوب بالاتر است. در جدول شماره سه نتایج پایایی و روایی همگرا ابزار سنجش به‌طور کامل آورده شده است.

جدول ۳: شاخص‌های برازش الگوی بیرونی

احساس امنیت اجتماعی	۰/۸۵		
هویت جمعی	۰/۸۷		
هم‌دلی و مشارکت	۰/۸۲		
انسجام و همبستگی	۰/۸۳		
تعاون و همکاری	۰/۷۰		
شبکه‌ها و هنجار	۰/۸۲		
اعتماد	۰/۷۰		
جهت‌دهی هیجان‌ها	۰/۸۳		
ارتباطات مناسب	۰/۸۳		
خودانگیزی	۰/۷۰		
اداره هیجان‌ها	۰/۷۵		
خودآگاهی	۰/۸۱		
حد مطلوب	> ۰/۷		
شاخص‌های برازش الگوی کرونباخ			
ضریب پایایی ترکیبی (CR)	> ۰/۷		
میانگین واریانس استخراجی (AEV)	> ۰/۵		

شکل شماره ۲: خروجی نرم افزار در حالت معناداری مقادیر T-value و ضرایب مسیر پژوهش

در شکل بالا، اعداد مشخص شده بر روی پیکان‌ها نشان‌دهنده مقادیر T-value؛ ضرایب مسیر و بارهای عاملی پژوهش است. برای آزمون فرضیه‌ها در سطح اطمینان ۰/۹۵ مقادیر بزرگ‌تر و مساوی قدر مطلق ۱/۹۶، به معنای وجود ارتباط معنادار بین دو متغیر است. جهت رابطه بر اساس مثبت یا منفی بودن این مقادیر تعیین می‌گردد. در الگوی آزمون‌شده، ابتدا معنادار بودن ضرایب مسیر و بارهای عاملی در سطح ۰/۹۵ بررسی شد که مطابق شکل شماره دو مشاهده می‌شود تمام بارهای عاملی در این سطح اطمینان معنادار هستند (بار عاملی کلیه متغیرها در حد قابل قبول بالاتر از ۰/۴ هستند). این بدان معناست که ضریب همبستگی متغیرهای آشکار در برآورد متغیر پنهان مربوط به خود از توانایی لازم برخوردارند و در نتیجه نشان‌دهنده این است که روایی سازه الگو مورد قبول واقع شده است. ضرایب مسیر که بیان‌گر شدت رابطه است مشخص شده‌است. اعداد روی مسیرها نشان‌دهنده ضریب مسیر، اعداد داخل دایره‌ها برای متغیرهای درون‌زا R^2 مقدار (نشان از تأثیری که متغیرهای مستقل بر یک متغیر وابسته می‌گذارند) و اعداد روی پیکان‌های متغیرهای پنهان بیان‌گر بارهای عاملی است.

برای برازش الگوی کلی که هر دو بخش الگوی اندازه‌گیری و ساختاری را واپایش می‌کند، معیار GOF به ترتیب زیر محاسبه می‌گردد:

$$GOF = \sqrt{\text{communality} \times \bar{R}^2} = 0.755 \times 0.199 = 0.391$$

با توجه به مقدار حاصل GOF می‌توان بیان نمود برازش الگوی کلی پژوهش قوی است.

بررسی فرضیه‌های پژوهش

ملاک تأیید فرضیه‌های پژوهش این است که ضرایب مسیر مثبت و آماره t بالاتر از ۱/۹۶ باشد. در جدول شماره چهار نتایج بررسی فرضیه‌ها ارائه شده است:

جدول ۴: بررسی فرضیه‌های پژوهش

نتیجه آزمون	آماره t	ضریب مسیر	مسیر
تأیید ✓	۲/۸۷	۰/۳۲۴	هوش هیجانی ← سرمایه اجتماعی (H1)
تأیید ✓	۴/۱۲	۰/۲۸۹	سرمایه اجتماعی ← احساس امنیت اجتماعی (H2)

بحث و نتیجه‌گیری

هیجان نیروی درونی محرک در انسان است، این نیرو بر اثر تحریک و جوشش ذهنی در احساس و عاطفه برانگیخته می‌شود و در ذهن و قلب بروز و ظهور می‌کند. امروزه، هوش هیجانی به عنوان موضوع مهمی در محیط سازمانی مطرح است. هوش هیجانی یک کیفیت فردی ضروری برای ایجاد و تداوم سرمایه اجتماعی جامعه یا یک سازمانی است. پژوهش‌های بی‌شماری هم نشان داده‌اند که برای داشتن عملکرد برتر در هر زمینه، اهمیت هوش هیجانی دو برابر اهمیت توانایی‌های شناختی است؛ چون هوش تولید توانمندی و آگاهی می‌کند و روابط میان مسایل و پدیده‌ها را شناسایی و تحلیل می‌کند. مفهوم و مقوله احساس امنیت اجتماعی هم در جامعه ما به‌عنوان یکی از جوامعی که در روندگذار و دست به‌گریبان تغییرهای جهانی و ملی است، دارای اهمیت زیادی است. به هر حال هوش هیجانی یک عامل کلیدی در ایجاد فضای کاری است که موجب رشد و پرورش افراد جامعه شده و آنها را تشویق می‌کند تا بهترین عملکرد را داشته باشند. توسعه و رشد هوش هیجانی می‌تواند قشر وسیعی از افراد را

در جامعه بهره‌مند سازد؛ بنابراین هوش هیجانی یکی از مواردی است که هر جامعه یا سازمان باید آن را مورد توجه خود قرار دهد و در پیش گرفتن برنامه‌هایی برای بهبود آن می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد گروه‌ها و جامعه داشته باشد. در واقع، افرادی که از هوش هیجانی بالایی برخوردار باشند و تجربه لازم را داشته باشند، به یقین با آمادگی بیشتری نسبت به دیگران به رفع مشکلات و ضعف‌های گروهی در جامعه خواهند پرداخت؛ بنابراین، با ارتقای هوش هیجانی، افراد و کارکنان یک جامعه یا سازمان به توانایی و ظرفیت خود برای انجام وظایف محول اعتقاد داشته و به یکدیگر حس اعتماد، علاقه‌مندی و شایستگی اعطا کنند که این خود سبب افزایش سرمایه اجتماعی می‌شود. مطالعه حاضر نیز در ادامه این بحث، به بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر شاهین‌دژ پرداخته و در پی شناسایی گرایش به آن با توجه به فراسنج‌های هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی است.

نتایج آزمون فرضیه اول نشان می‌دهد که بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی تأثیر مستقیم وجود دارد؛ بنابراین هر چه هوش هیجانی افراد جامعه افزایش یابد، سرمایه اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت. این مطالعه با یافته‌های پژوهش، بخشنده و همکاران (۱۳۹۳)؛ عبدالمهدی و همکاران (۱۳۹۱)؛ فیضی و عابدینی (۱۳۸۹)؛ طباطبایی‌نسب و باقری قره‌بلاغ (۱۳۹۵) و بروکس و نافوخو (۲۰۰۶)، هم‌خوانی دارد. هوش هیجانی یک توانایی ضروری هم برای شکل‌گیری سرمایه اجتماعی سازمانی و هم حفظ و تداوم آن است. یافته‌های استنباطی فرضیه دوم نشان‌گر تأثیر مستقیم و مثبت اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر میزان احساس امنیت اجتماعی است. نتایج تحقیقات پیشین پژوهش‌گران داخلی، همانند نجیبی ربیعی (۱۳۸۳)؛ نبوی و همکاران (۱۳۸۹)؛ نادری و جاهد (۱۳۸۳)؛ نیازی و فرشادفر (۱۳۹۰)؛ تاجبخش و همکاران (۱۳۹۱)؛ بحری‌پور و همکاران (۱۳۹۲)؛ رستگار و همکاران (۱۳۹۴) وجود این رابطه مثبت و مستقیم را تأیید می‌کنند. با توجه به نقش اعتماد اجتماعی، فراهم کردن زمینه‌های شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی و فعالیت‌های گروهی مردمی گسترش تجربه

اجتماعی مردم از سطح خانواده به سایر نهادهای اجتماعی، به نوبه خود نقش مهمی در ارتقای احساس امنیت اجتماعی خواهد داشت. اعتماد پیوند میان افراد را تقویت می‌کند. در ضمن موجب ارتقای همبستگی جمعی میان اعضای جامعه می‌شود و با گسترش اعتماد اجتماعی قابلیت مدنی و ذهنی افراد نیز افزایش می‌یابد. پارامتر اعتماد اجتماعی از بین ابعاد سرمایه اجتماعی از اثرگذارترین متغیرها بر احساس امنیت افراد به‌شمار می‌رود؛ بنابراین، هر چه اعتماد در بین مردم جامعه بیشتر باشد احساس امنیت نیز بیشتر خواهد شد. در نتیجه؛ سرمایه اجتماعی با ایجاد و گسترش پیوند و شبکه‌های روابط اجتماعی و مشارکت میان افراد جامعه موجب فزونی احساس امنیت اجتماعی می‌شود. زیرا هرچه مشارکت اجتماعی در بین افراد جامعه بیشتر باشد احساس امنیت نیز ارتقا خواهد یافت.

از این رو، یک رابطه معنادار و مثبتی بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی افراد جامعه خواهد داشت. در مجموع با توجه به یافته‌های این پژوهش، دلایل مهم افزایش احساس امنیت اجتماعی افراد جامعه شهرستان شاهین‌دژ و اثربخشی فعالیت افراد این جامعه آماری را می‌توان، داشتن احساس درونی مثبت به جامعه خود، افزایش انگیزش به حل مسائل و مشکلات خود، افزایش مشارکت افراد در تصمیم‌گیری‌ها و داشتن روابط مناسب بین افراد جامعه و همکاران خود دانست.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهادهایی در این مورد ارائه می‌شود که عبارت‌اند از:

- ۱) ایجاد بستر مناسب برای جلب مشارکت آحاد مردم توسط نیروی انتظامی جهت برداشتن گام‌هایی به منظور ارتقای ضریب احساس امنیت اجتماعی از جمله امنیت محله محور و مشارکت معتمدان محلات؛
- ۲) بسترسازی مناسب توسط سازمان‌های فرهنگی و آموزشی برای تقویت روابط اجتماعی سالم در بین افراد جامعه؛

- ۳) تولید و پخش برنامه‌ها توسط رسانه‌های اجتماعی برای افزایش حس همکاری و مشارکت به هم‌نوع و تقویت روابط اجتماعی بین مردم؛
- ۴) تقویت شاخص‌های عمده تأثیرگذار در سرمایه اجتماعی توسط برنامه‌ریزان اجتماعی با برنامه‌ریزی دقیق و سنجیده؛
- ۵) عمل به وعده‌ها توسط مسئولان در جهت افزایش احساس امنیت اجتماعی.

منابع و مآخذ

- امینی، محمدتقی؛ علیرضا پیرعلی و سعیده سیادت (۱۳۹۴)، راهبردهای بهبود احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر شیراز)، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی شهری، سال ۵، شماره ۱۵، صص: ۶۲-۲۷.
- انتظاری، علی؛ عهدیه اسدپور و کاظم احمدی‌آهنگ (۱۳۹۴)، احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس در شهر نور، فصلنامه انتظام اجتماعی، شماره ۴، صص: ۳۴-۷.
- بحری‌پور، عباس؛ ابوالفضل ذوالفقاری و امیر رستگار خالد (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر کاشان، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره ۴، صص: ۱۰۹-۸۹.
- بخشنده، امید؛ سیدعلیرضا ابراهیمی؛ سید مهدی احمدی‌بالادهی و نیما بابانسیب (۱۳۹۳)، بررسی رابطه بین هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی، اولین همایش بین‌المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد، مؤسسه بین‌المللی علوم و فناوری حکیم عرفی شیراز.
- تاجبخش، غلامرضا؛ کرم‌اله جوانمرد و علیرضا طرفی (۱۳۹۲)، تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر حمیدیه، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۳۳، صص: ۴۵-۱۳.
- رستگار، خدیجه؛ فهیمه حقیقت؛ حکیمه زارع و کاظم حسن‌زاده (۱۳۹۴)، بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و نظارت با سلامت اجتماعی در میان زنان ۱۸ سال به بالای

- ساکن شهر شیراز. فصلنامه جامعه‌شناسی زنان، سال ۶، شماره ۳. صص: ۱۰۴-۷۹.
- شیری، نعمت‌الله؛ علی‌اصغر میرک‌زاده؛ محمد ادریس آله‌ویسی و رؤیا کرمی دارابخانی (۱۳۹۱)، نقش سرمایه اجتماعی در یادگیری سازمان کارکنان جهاد کشاورزی کردستان، مجله اقتصاد و توسعه کشاورزی، مقاله ۱۲، دوره ۴۳، شماره سوم، صص: ۴۵۹-۴۴۷.
- طباطبایی‌نسب، سیدمحمد و هوشمند باقری قره‌بلاغ (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر هوش هیجانی بر عملکرد سازمانی با توجه به نقش میانجی سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: اداره کل آموزش و پرورش ارومیه)، پژوهش مدیریت آموزشی، سال هفتم، شماره چهارم، پیاپی ۲۸، صص: ۱۱۶-۹۵.
- فیضی، طاهره و سعید عابدینی (۱۳۸۹)، بررسی رابطه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه)، پژوهش‌نامه اقتصاد و کسب و کار، شماره ۱، صص: ۵۸-۴۳.
- الماسی، مسعود (۱۳۹۵)، بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر ایلام، مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، سال ۱۴، شماره ۱، صص: ۱۰۳-۱۲۷.
- ناجا (۱۳۸۳)، گزارش نظرسنجی بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ و تفکیک مناطق، تهران؛ معاونت اجتماعی ارشاد فاتب.
- نادری، حمداله و محمدعلی جاهد (۱۳۸۹)، طراحی الگوی ساختار روابط سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر اردبیل، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر، شماره ۱۳.
- نبوی، سید عبدالحسین؛ علی‌حسین حسین‌زاده و سیده هاجر حسینی (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره پیاپی ۴۰، شماره ۴، صص: ۹۶-۷۳.
- نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۳)، بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- نیازی، محسن، الهام شقایق‌مقدم و یاسمن شادفر (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین سرمایه

- اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و جنوب شهر، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره سوم، صص: ۱۶۰-۱۳۱.
- Ahrweiler, M. and T. Keane. (2013). Innovation networks, Mind & Society, Vol.12, No.1, pp. 73-90.
- Arbabisarjou, Azizollah; Raghieb, MaedeSadat; Rezazade, Shekofe-al-Sadat; Siadat, Sayyed Ali (2013). "The Relationship between Emotional Intelligence, Spiritual Intelligence, and Students' Academic Achievement". World of Sciences Journal, 1(8), 45-51.
- Bar-on. R. & Parker. J. D. A. (2000). Handbook of Emotional Intelligence. San Francisco: Josse – Bass.
- Brooks, Kit & Nafukho, Fredrick Muyia (2006). Human resource development, social capital, emotional intelligence: Any link to productivity? Journal of European Industrial Training, 30(2), pp.117-128.
- Buzan, B and weaver, O. (1998). "liberalism and security: the contradiction of the liberal leviathan", copenhagen peace research in statue (COPRI) working papers.
- Cadima, R. Ojeda, J. & Monguet, J.M. (2012). Social Networks and Performance in Distributed Learning Communities, Educational Technology & Society, Vol.15, No.4, pp.296-304.
- Dai, W. D. Mao, Z. E. Zhao, X. R. & Mattila, A. S. (2015). How does social capital influence the hospitality firm's financial performance? The moderating role of entrepreneurial activities. International Journal of Hospitality Management, 51, 42-55.
- Gert, V.B. (2005) "Fear of crime: feeling (un) safe and (in) secure in the society". Available from:
http://mineco.fgov.be/informations/statistics/studies/ac084_en.
- Nahapiet, J. & S. Ghoshal. (1998), Social capital, intellectual capital and the organizational advantage, Academy of management Review, 232, pp: 242-266.
- Putnam.R (2000). Bowling Alone: The collapse and Revival of American Community; New York; Simon & Schuster.
- Ramezanpour, S. Amiriyani S. & Shirazy, A.N.M. (2014). Investigation of the Relationship between Entrepreneurial Opportunity Recognition and Entrepreneurial Capitals, International Journal of Asian Social Science, Vol.4, No.5, pp.598-613.

- Sarlak, M. A. Salamzadeh, Y. (2014). Analyzing the Impacts of Informal Organizations on Formal Routines in a Networked Organization, *Journal of Asian Scientific Research*, Vol.4, No.12, pp.768-783.
- Smedlund (2008). The knowledge system of a firm: social capital for explicit, tacit and potential knowledge; *journal of knowledge management*, vol 12, no 1, pp. 63-77.
- Vesinger, H. (2000). *Emotional Intelligence at work*. Sanfrancisco; available at: [www. science direct](http://www.science direct).
- Vilanova, Eva Puente & Josa, Roger Torrella (2003). *Social capital as a managerial phenomenon*. Working Paper, Tampere University of Technology.

